

romans is dit een geregeld verhaal, al is er ook hier niet veel gebeuren en al blijft de psychologische analyse het voornaamste.

Friesche Jayke is een jong meisje, Jayke Vegelin van Claerbergen, een wees. Haar vermogen bestaat uit een klein stukje land, dat de overige familie een uitkomst, dat een rijke, oude nicht, mevrouw von Schlippenbach, die een deftig huis bewoont in 't Haagsche Voorhout, zich over het kind ontfermt en haar opneemt in huis. Mevrouw von Schlippenbach doet zulks uit liefde voor haar overleden tweeden man, een Vegelin, oom van het kind, maar ook omdat ze graag iemand heeft voor wie ze zorgen kan en die, niet als dienstpersoneel maar als eigen, steeds om haar heen is.

Vol moed gaat Jayke het nieuwe leven, dat zoo veel aantrekkelijker is dan kostschoolwang, beginnen. Maar de vreemde duurt niet heel lang. Jayke is een weinig levendig kind, dat geen bekoring vindt in de visites en de statie, waar Nicht in leeft. En deze, teleurgesteld in Jayke, is knorrig en ontevreden. Een strenge, bazige vrouw, zeer gesteld op vormen en goeden toon, kan ze zich niet verzoenen met Jayke's weinige zorg voor haar kleeding en apathie tegen alles wat juist haar eigen leven vervult.

Zoo leven deze beide menschen naast elkaar, beide onbevredigd en elkander niet begrijpend. Jayke heeft maar één wensch: naar Friesland te gaan, de plaats van de herinneringen van haar vroegste jaren weer te zien. Ze wil naar haar zuster, Lonneke, die te Britsum woont, waar ze met dominee Frieswijk is getrouwd.

Nicht kan zich die wensch niet begrijpen. Waar toe zal Jayke de dagenlange, moeilijke reis naar Friesland ondernemen, terwijl ze in Den Haag en op de buitenplaats Leeuwenbergh alle diversiteiten vinden kan, dat denkbaar is! Zoo blijft de zaak hangen — maar Jayke wordt stiller, lusteloos. Ten slotte wordt ze ziek en ligt maandenlang te bed. De dokter, die de oorzaak der ziekte begrijpt, weet mevrouw met veel omzichtigheid van woorden over te halen tot toestemming in de reis naar Friesland. Dan knipt Jayke zien deroef op — tot ergernis nu van Nicht, die daardoor versterkt wordt in haar meening, dat heel de ziekte slechts inbeelding is geweest. Maar ze houdt zich aan haar woord en laat Jayke gaan, echter niet, dan nadat deze belooft heeft, na drie maanden te zullen terugkomen.

Eenmaal in Friesland, wil Jayke niet meer terug, en ondanks de tegenwerpingen van haar zuster en zwager en de boosheid der familie volhardt ze bij dat besluit.

Eerst als haar oom en voogd, de oude Johan Vegelin, haar er aan herinnert, dat ze beloofd heeft terug te komen en dat een Fries nooit zijn woord breekt, geeft ze toe. Maar ze formuleert daarbij een aantal voorwaarden die Nicht zal moeten inwilligen, en de goede Vegelin, schoon ontevreden over Jayke's houding, reist naar Den Haag. Hij volbrengt zijn moeilijke opdracht; Nicht, die, zonder het te willen bekennen, naar Jayke verlangt, stemt in de eischen toe, al kan ze de billijkheid ervan niet inzien. En Jayke gaat terug, met tegenzin in 't hart, noodgedwongen.

Nicht ontvangt haar zoo vriendelijk haar mogelijk is — maar heel gauw is het haar duidelijk, dat Jayke niets veranderd is. En dan gaat het besluit tot definitieve scheiding van Nicht zelf uit.

Jayke vertrekt en gaat wonen op een eenvoudige kamer in Leeuwarden. In 't eerst is ze erg gelukkig, tevreden, ondanks de versobering in haar leven. Maar spoedig gaat de eenzaamheid haar drukken; Lonneke en heel de verdere familie keurt haar houding af; men bemoeit zich weinig met haar. De eenige afwisseling in haar leven is de wintersche ijsport, waaraan heel Friesland deelneemt, die over al de menschen een feeststemming brengt, en dus scheidingen wegneemt.

Zoo vindt de gedachte van haar voogd eenigen ingang, dat ze naar Nicht teruggaan zal. Nicht wordt gepolst, toont zich niet afkeerig en Jayke schrijft. Ze verwacht een blijden brief terug, maar Nicht, die zich met haar nieuwe juffrouw van gezelschap best bevindt, en niet veel verwachting meer van Jayke heeft, stelt nu op haar beurt voorwaarden, en laat de beslissing aan Jayke.

Deze is zeer gegriefd, maar met het oog op de familie durft ze niet aanstands weigeren. In de moeilijkheid, waarin ze verkeert, zoekt ze steun bij Hendrik Frieswijk, dominee te Idaard, broer van haar zwager, met wien ze vroeger kennis gemaakt heeft en dien ze nu toevallig ontmoet. Deze lost dan de moeilijkheid zeer probaat op, door haar ten huwelijk te vragen.

De lezer vergeve mij dit lange inhoudsoverzicht; het is noodig, willen we begrijpen, wat de hoofzaak is van dezen roman. Duidelijker immers dan uit vele omschrijvende woorden blijkt deze uit het verhaal zelf.

Want nu zien we, dat het conflict, hier geteekend, is de reeds in zoovele boeken behandelde strijd tusschen vermeend geluk en onbevredigende werkelijkheid, de strijd, die onverhinderd ontstaat uit ontevredenheid van gemoed en eigenmachtig grijpen naar verbetering. 't Is hetzelfde conflict, dat ik reeds eerder in ons blad behandelde naar aanleiding van den modernen tendenz-roman, dat reeds onderwerp was van romanproductie in den tijd van Jayke zelf („Saartje Burgerhart"). 't Is de innerlijke tegenzin tegen wat in 't oog van anderen groot geluk is en daarom door niemand begrepen wordt, die het conflict scherp maakt en onvrede brengt in het hart. Goed gezien, is dat ook Jayke's historie en door deze stof is „Friesche Jayke" een moderne roman.

Maar — en zie hier de reden, waarom het boek bij de moderne productie achter staat — het conflict komt in Jayke's geschiedenis te weinig uit. Zoolang ge haar heimwee voelt naar Friesland, verstaat ge, dat de genietingen in het huis van Nicht von Schlippenbach haar niet bevredigen kunnen. Wel is Jayke's apathische houding bij het onvriendelijke en onhartelijke af, maar ge ziet toch iets van een conflict, omdat Nicht, ego-centrisch als ze is, niets begrijpt of begrijpen wil van haar diepst verlangen. Maar als na de scheiding Jayke in Friesland is en ze, volkomen vrij in haar gaan en staan, er niet zooveel van genieten kan als ze zelf maar wil, dan leest ge hoe ze zich eenzaam voelt, omdat ze altijd op haar stijf-burgerlijke kamer in een Leeuwarder straat zit opgesloten. Dan heeft ze behoefte aan vrienden, aan omgang, aan dat wat bij Nicht haar grootste tegenzin was. Er moge psychologische verklaring voor dit verschijnsel zijn, de scherpheid van het conflict, dat is dus eigenlijk het conflict zelf, is weg. En daarmee verdwijnt gelijkelijk de sympathie, die ge, zij het zwak, voor Jayke had gevoeld. Ge begint de oorzaak van Nicht's houding in Jayke zelf te zoeken en de glans van luxe en genieting, die door Jayke's triestheid voor u was verdoft, glimt weer op voor uw oog.

Sterker wordt weer de actie als de omstandigheden andermaal het conflict doen groeien, als Jayke komt te staan tusschen de hooghartige bejegening van Nicht, die van een teruggaan naar Den Haag haar doet afschrikken, en de rechtmatig te verwachten hoosheid der familie, als ze niet gaat. Maar dan komt een oplossing, die geen oplossing is, omdat ze buiten de scherpheid van het conflict omgaat: twee naar elkaar loopende lijnen die elkaar niet bereiken vormen geen hoek en hebben dus geen verband. Het huwelijksaanzoek van Hendrik Frieswijk is geen oplossing van het conflict, maar een wegwerken, een terzijdestelling. En daarmee zijn we afgeraakt van het terrein der psychologie en loopt heel de analyse in 't zand.

Nu moeten we voorzichtig zijn. „Friesche Jayke" is een historische roman, bewerkt volgens werkelijke gegevens; en de nauwkeurigheid der Schrijfster, die we uit haar andere boeken kennen, doet de kans aan waarschijnlijkheid winnen, dat de feiten in hoofdzaak zich zoo voorgedaan hebben. We hebben in ieder geval niet het recht dezen roman te beoordeelen, zooals we andere soortgelijke romans mogen beschouwen.

Maar, als dan de ondergrond inderdaad een historische is, dan ware een andere vorm van bewerken der stof beter geweest, dan zou een psychologische analyse der verhoudingen als in „Mietje van der Dussen" veel meer bevredigd hebben. Voor mijn gevoel heeft de Schrijfster in „Friesche Jayke" losgelaten wat juist haar zeer bijzonder talent is, den eenvoudigen, beschrijvende vorm van mededeelen, waarachter schijnbaar onopzettelijk, maar juist daardoor zoo echt, de zielkundige waarneming staat. En aan den anderen kant, gebonden als ze was aan haar historische stof, kon ze ook weer niet het conflict psychologisch doen groeien tot een onvermijdbare catastrofe, die een beslissing naar de eene of andere zijde zijde brengen zou. Door op deze wijze haar stof te bewerken, kon de Schrijfster niet ontkomen aan het gevaar, dat in de tegenstelling historie en roman altijd ligt opgesloten en die sommige historische onderwerpen voor een behandeling in romanvorm ongeschikt doet zijn.

De milieu-beschrijving met al wat daarbij behoort, is zeker niet minder verdienstelijk dan in elk der andere boeken van L. E., maar zij leidt daarvan de aandacht af door het gebeuren te accentueeren en dus heft deze verdienste het nadeel, dat uit dit laatste voortvloeit, niet op.

Bijzonder sterk daarentegen spreekt ze uit de schets: „In de Generaliteitslanden" van den bundel „Levensbeelden". Dit boek is weer een samenvoeging van losse verhalen en in zulke op zichzelf staande „levensbeelden" is de Schrijfster altijd 't meest in haar kracht.

In elk der schetsen van dezen bundel is een jonge vrouw de hoofdpersoon. Zoo is Francosa Caestecker de voornaamste figuur uit het genoemde verhaal, dat ons verplaatst naar de Peellanden in den tijd der Spaansche successie-quaestie (begin 18e eeuw). Haar vader is daar een machtig man als door de Staten-Generaal gesteund protestantsch magistraat in het geheel Roomsche land. En nu is de buitengewone eenzaamheid van deze „standsjofer" als gevolg juist van haar stand, het psychologische moment in dit verhaal, dat weer geheel onopzettelijk in de sober-gestelde mededeelingen tot uiting komt. De milieu-beschrijving is, als in het overige werk, hier weer de hoofzaak en daardoor heeft deze schets ook weer al de verdiensten, die ik in het voorafgaande als karakteristiek voor de productie van L. E. aantoonde.

Behalve een paar vertellingen uit het Westfaalsche land bevat de bundel „Levensbeelden" de schets: „Een Koningsdochter", de van alle romantisme ontdane levensbeschrijving van Marie Thérèse de France, de droeve dochter van het ongelukkige koningspaar Lodewijk XVI en Marie An-

toinette. De beschrijving van deze tragische figuur, wier leven één lange en diepe lijdensweg is geweest, is een van de beste proeven van historisch proza, die ik ken; ik herinner mij niet, dat ik ergens elders deze koningsdochter zoo getoekend heb gezien: een echte koningsdochter, drie maal bannelinge in den vreemde en uitgestooten door haar volk en toch vol liefde voor haar land en vol deernis met haar volk, die stierf met de bede: „Ik bid God Frankrijk te willen zegenen, dat ik altijd liefgehad heb, zelfs temidden mijner bitterste smarten" en op wier grafzerk gebeiteld werd het woord van Jeremia: „O gij allen, die over den weg gaat, blijft staan, en ziet, of er een smart is gelijk aan de mijne".

De lectuur van dit historie-fragment is én door de zuivere psychologische analyse én door de niet talent weergegeven historische omgeving, verhelderend en verheffend. Ik beveel dit stuk in 't bijzonder onzen jongen studeerenden aan. Ze zullen er meer aan hebben dan aan vele levensfilosofieën der moderne literatuur.

C. T.

Correspondentie. Een onzer lezers vraagt mij, waar de in deze artikelen genoemde boeken zijn uitgegeven. „Silhouetten" en „Onder de Republiek" verschenen bij Holkema en Warendorf, te Amsterdam, die ook de uitgevers zijn van het mooie boek van J. E. „Twee levens". De overige hier besproken romans zijn alle uitgaven van G. J. A. Ruys, Utrecht.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Een en ander.

Minder juist.

Volgens „De Heraut" zou de uit Indië teruggekeerde miss, dienaar Ds Netelenbos, zich bij den kerkeraad van Utrecht beklagd hebben over de geringe belangstelling, welke in onze kerkelijke pers aan de zending wordt gewijd; zelfs belangrijke vraagstukken als scheiding van den medischen dienst van de kerkelijke zending, om dezen aan vereenigingen op te dragen, waren met een droevig stilzwijgen genegeerd.

Wij zullen volstrekt niet beweren, dat onze pers niet meer aandacht aan de zendingzaken zou kunnen geven. Doch Ds Netelenbos moet niet overdrijven, en daardoor tot lastbare onjuistheden komen. Wij weten niet welke bladen Ds Netelenbos leest; het is niet van hem te eischen, dat hij h.v. op „De Heraut" en „De Reformatie" is gebouwd, welke beide bladen de kwestie van de losmaking van den medischen dienst wel hebben behandeld; wij deden dit in nummer 17 in een breed artikel onder den titel: „Een reformatorisch rapport". Maar als Ds Netelenbos onze pers in staat van beschuldiging stelt, moet hij eerst onderzoeken, of deze dingen wel al zoo zijn; nu heeft hij dit blijkbaar niet gedaan.

Daarmee is echter de opmerking niet van de baan, dat de zendingzaken meer konden worden behandeld. Nu kunnen wij over andere bladen niet oordeelen; maar „De Reformatie" heeft steeds zoo overvloedige copie, dat de zending meermalen in het gedrang komt; de artikelen hierover liggen dikwijls weken, soms maanden op plaatsing te wachten.

Als Ds Netelenbos uitgerust zal zijn, zal hij ongetwijfeld meewerken aan een nog betere en volledige voorlichting inzake de zending. Reeds eenige malen hebben wij de opmerking gemaakt, dat onze teruggekeerde zendingzaken meer van zich moesten laten hooren. Beginne dan van Ds Netelenbos de victorie!

De Hervormde Kerk en de zending.

De broeders in de Herv. Kerk, die hun kerk in nauwer verband met de zending willen brengen, rusten niet. Op 1 Febr. hadden afgevaardigden van de Classicale Zendingcommissies hierover reeds vergaderd, en 25 April hebben ze dit nogmaals gedaan.

Natuurlijk wordt verbetering gezocht bij en verwacht van de alles regelende synode. Daarom werd voorgesteld verschillende wijzigingen en aanvullingen te vragen in het Algemeen Reglement, waarbij o.a. aan een kerkeraad wordt opgedragen een zendingcommissie te benoemen, terwijl de classes ook zendingcommissies uit haar midden hebben te benoemen.

Wat de taak dezer commissies zal zijn? De gemeentelijke zendingcommissies zouden niet meer te doen hebben, dan gelden te verzamelen en die te storten in de classale zendingkas, en belangstelling voor de zending te wekken.

Aan de classale zendingcommissies zou moeten worden opgedragen het geven van voorlichting en leiding aan de plaatselijke commissies, het houden van zendingbijeenkomsten, het uitgeven van een zendingblad, het verzamelen en beheeren van geld, om daarvan verantwoording te doen aan de classale vergadering.

Ook zou het de taak dezer commissies zijn, om zich op de hoogte te stellen van hetgeen door de zendingcorporaties binnen de classe wordt verricht, om een of meerdere zendingposten dezer corporaties voor haar rekening te nemen, of andere classes daartoe te helpen, en om de eenheid en

aanwerkin-

raties te v-

Dit alles

dan tot ver-

dingsvereen-

Dat kan

Daarom

gloten aan

eenr. comr-

verhand tus-

is de bedoel-

wij echter

zal worden

commissie

mannen des

grenzen der

heeft de ver-

vereeniging

wezenlijken

centralen zo

wiens leidin

opgedragen

waarin de

worden vas

inderdaad

spreken!

Worden

den de zen

maagden d

Met belar

schijn, ons

kanten cirk

Herv. Kerk

ding toch e

ben moet

der genoem

op het kies

lijk ze in

In verhar

predikanten

nl. dat „te

secundair l

Ds Lindend

kende corp

richting; er

sonen in de

de „richtin

Wij kunn

de Herv. K

maken, zon

dus „belij

ding moder

schappelijk

Ach armel

In de lau

weken van

lijksche Ze

den word

De progn

Bekende

Berlijn en

wacht. Ook

leiden over

Dit over

van Posso

van het Ev

Wij doen

nog niet e

bij het Bure

De Bilt

Wie de

er in den r

zich daar

Wij doen

„Bij deze

druk leggen

het deelen

kringen en

Zending."

S

Hooggeach

Evangelisa

en dankbaar

niet onbetui

taak voor

dat onze E

leven van d

levens zij, c

soms de a

Heere des

gund een t

heel braak

ik zeggen i

zielen, die

kunnen wor

De